

অসমৰ বিপদাপন্ন ভাষাৰ স্থিতি

Dr. Pankajyoti Bora

Designation : Assistant Professor, Department of Assamese, Cultural University of Majuli,

Majuli, Assam, India, e-Mail ID: pankajborah554@gmail.com

Abstract:

In the current era of globalization, many indigenous languages around the world are facing existential threats. This is primarily due to the advancement of technology and civilization, which brings people closer together, leading to the homogenization of languages and cultures. Consequently, powerful and dominant languages and cultures are gradually overshadowing and absorbing the smaller indigenous ones. Additionally, the younger generation is abandoning their native languages and cultures in favor of more widely spoken and prevalent ones. This existential crisis is not limited to the global stage but is also affecting various indigenous communities in Assam. Recently, many small indigenous languages spoken in Assam have seen a rapid decline in usage and popularity. A significant number of these languages are now classified as endangered. Therefore, it is imperative to prioritize the preservation and revival of these endangered languages to raise awareness and take necessary actions while there is still time.

Keywords: Language, Endangered, Indigenous, Assam, Linguistic Status, UNESCO, Preservation, Usage, Script, Technology.

১.০ অৱতৰণিকা

১.১ বিষয়ৰ পৰিচয়

সাম্প্ৰতিক সময়ত প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ দ্ৰুত উন্নয়নে সমগ্ৰ পৃথিৱীকে ক্ষুদ্ৰ পৰিসৰত সামৰি পেলাইছে। যাৰ ফলস্বৰূপে পৃথিৱীৰ সকলো বস্তু একাকাৰ হৈ পৰিছে। মানৱ প্ৰজাতিৰ ভাষিক-সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰখনত সমন্বয় আৰু

আগ্রাসনৰ প্ৰভাৱ স্পষ্ট ৰূপত দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ নৃ-গোষ্ঠীবোৰৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ স্থিতিলৈ ভাবুকি নামি আহিছে। তদুপৰি প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ প্ৰভাৱত নতুন প্ৰজন্মই নিজৰ ভাষা-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি অনিহা প্ৰকাশ কৰা দেখা গৈছে। এনেবোৰ বিভিন্ন কাৰণতে বৰ্তমান পৃথিৱীৰ পৰা প্ৰতি দিনে বহুতো ভাষা বিলুপ্ত হৈ গৈ আছে। গতিকে UNESCO য়ে পৃথিৱীৰ ভাষাসমূহৰ সামগ্ৰিক স্থিতি, বিপন্ন হোৱাৰ কাৰণ, বিপদাপন্ন ভাষাৰ স্থিতি আৰু ইবোৰৰ পৰিকল্পনা তথা সংৰক্ষণ, সংবহণৰ ক্ষেত্ৰত ল'ব লগা উপায় সম্পৰ্কত বহুতো তত্ত্ব, আৰ্চনি আৰু তথ্য আগবঢ়াইছে। এই তত্ত্ব, আৰ্চনি আৰু তথ্যসমূহৰ ভিত্তিতেই বৰ্তমান লুপ্ত আৰু বিপদাপন্ন ভাষাবোৰৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ জৰীপৰ দ্বাৰা নথিপত্ৰ, প্ৰকল্প আদি প্ৰস্তুত কৰা হয়। সেয়ে, এই আলোচনা পত্ৰত বিপন্ন ভাষাৰ লক্ষণ আৰু তত্ত্বৰ আধাৰতেই অসমত থকা বিপদাপন্ন ভাষাবোৰৰ সাম্প্ৰতিক স্থিতি আৰু এই ক্ষেত্ৰত কৰিবলগীয়া পৰিকল্পনা সম্পৰ্কে বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰা হ'ব।

১.২ অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

- বিপন্ন ভাষা সম্পৰ্কীয় এটি সামগ্ৰিক তাত্ত্বিক ধাৰণা আহৰণ কৰা।
- সাম্প্ৰতিক সময়ত অসমত প্ৰচলিত বিপদাপন্ন ভাষাবোৰৰ স্থিতি আৰু ভয়াৱহতাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা

১.৩ অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব

- বৰ্তমান গোলকীকৰণৰ প্ৰভাৱত নৃ-গোষ্ঠীয় ভাষাবোৰলৈ বিপদ নামি আহিছে। গতিকে বিপন্ন গঢ়াহলৈ যোৱা অসমৰ ভাষাবোৰ চিনাক্তকৰণ, ইবোৰৰ সংৰক্ষণ, সংবৰ্ধন, প্ৰচাৰ আৰু সজাগতা গঢ়ি তোলাত এই আলোচনা পত্ৰখনৰ গুৰুত্ব আছে।

১.৪ অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

- এই আলোচনা পত্ৰখনিত বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতি আৰু পাৰিসাংখ্যিক পদ্ধতিৰ অধাৰত বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰা হৈছে।

১.৫ অধ্যয়নৰ পৰিসৰ

অধ্যয়নৰ পৰিসৰত বিপন্ন ভাষা সম্পৰ্কে UNESCO এ আগবঢ়োৱা তাত্ত্বিক দিশসমূহৰ লগতে ইবোৰৰ অধাৰত অসমত প্ৰচলিত বিপদাপন্ন ভাষাবোৰৰ স্থিতি সম্পৰ্কে আৰু সংৰক্ষণত ল'ব লগা ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনাত সামৰি লোৱা হৈছে।

১.৬ তথ্য আহৰণৰ উৎস

- এই আলোচনা পত্ৰৰ বাবে তথ্য আহৰণত মুখ্য আৰু গৌণ দুয়োটা উৎসৰ পৰা সমলবোৰ সংগ্ৰহ কৰা হৈছে।

২.০ বিপন্ন ভাষা

সাধাৰণ অৰ্থত বিপন্ন ভাষাৰ বুলিলে যিবোৰ ভাষা মৃত্যু সন্মুখত বা বিলুপ্তিৰ দুৰামুখত থকা ভাষাকেই বুজায়। য'ত ভাষিক সংখ্যা তেনেই কম, কেইজনমান লোকৰ মাজতহে ভাষাটোৰ দুই-চাৰিটা ৰূপ বৰ্তি আছেগৈ। বৰ্তমান পৃথিৱীৰ প্ৰায় সৰহ সংখ্যক ভাষাই হয়তো পৰৱৰ্তী শতিকাত অস্তিত্ব নাথাকিবগৈ। বিভিন্ন তথ্যভিত্তিত দেখা পোৱা গৈছে যে ২১০০ শতিকাত প্ৰায় ৩০০ ৰ পৰা ৬০০ ভাষাহে এই পৃথিৱীত স্থিতি থাকিবগৈ। কিয়নো ভাষা বিলুপ্তিকৰণৰ হাৰ এতিয়া জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যতকৈ বেছি। পৰৱৰ্তী ৮০ বছৰত প্ৰায় ৮০ শতাংশ ভাষাই হেৰাই যোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে, যিটো পৰিসংখ্যাৰ বিষয় এতিয়া আটাইতকৈ চিন্তনীয় হৈ পৰিছে। কাৰণ বিভিন্ন সংস্থা আৰু ভাষাবিজ্ঞানীসকলৰ মতে পৃথিৱীত প্ৰতিদিনে একোটাকৈ ভাষা বিলুপ্ত হৈ গৈ আছে।

সাম্প্ৰতিক পৃথিৱীত প্ৰচলিত হৈ থকা ভাষাৰ সংখ্যা প্ৰায় ৬০০০ মান। UNESCO ৰ *Atlas of the World's Languages in Danger*¹ ত উল্লেখ কৰাৰ অনুসৰি বিপন্ন ভাষাৰ সংখ্যা ২৪৯৮। ইয়াৰে ৫৩৮ টা ভাষা অতি বিপন্নজনক, ৫০২ টা ভাষা গুৰুত্বভাৱে বিপদাপন্ন, ৬০৭ টা অসুৰক্ষিত। ইয়াৰে ১৯৯ টা ভাষাৰ ভাষিক সংখ্যা ১০ জনতকৈও কম আৰু ১৭৮ টা ভাষাৰ ভাষিক লোক ১০ ৰ পৰা ৫০ জনৰ ভিতৰত। ডেভিড ক্ৰিষ্টলে তেখেতৰ *Language Death*² শীৰ্ষক গ্ৰন্থত তুলি ধৰা বিপদাপন্ন ভাষাৰ পৰিসংখ্যা অতি ভয়াৱহ তথা চিন্তনীয়

¹ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000187026>

² David Crystal, *Language Death*, Cambridge University Press, 2002, p. 45.

বুলিৰ পাৰি। তেওঁ প্ৰায় ৫০০ ভাষাৰ বক্তাৰ সংখ্যা ১০০ জনতকৈ কম, প্ৰায় ১৫০০ ভাষাৰ বক্তাৰ সংখ্যা ১০০০ তকৈ কম আৰু ৩৩৪০ টা ভাষাৰ বক্তা বা ভাষিক লোকৰ সংখ্যা ১০,০০০ বা ১০,০০০ ৰ তকৈ কম। তদুপৰি UNESCO ৰ *Atlas of the World's Languages in Danger*³ ত প্ৰকাশিত তালিকাৰ মতে বিদাপন্ন ভাষাৰ সংখ্যা ভাৰততে আটাইতকৈ বেছি। আকৌ ভাৰতৰ ভিতৰত উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত ইয়াৰ সংখ্যা হাৰ সৰ্বাধিক। কিয়নো উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ আঠোখন ৰাজ্যত বিভিন্ন ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ নৃ-গোষ্ঠীসকলৰ বসতি আটাইতকৈ বেছি। আৰু তেওঁলোক নিজা ভাষা-সংস্কৃতিৰে সুকীয়া পৰিচয় বহন কৰি আছে।

২.১ ভাষা বিলুপ্ত কাৰণ

সাম্প্ৰতিক সময়ত ভাষাবোৰ বিপন্ন নাইবা বিলুপ্তি অৱস্থাৰ বাবে কোনো এটা নিৰ্দিষ্ট কাৰকলৈ আঙুলিয়াব নোৱাৰি। কাৰণ সময়, ব্যৱহাৰকাৰী, উন্নয়ন বা প্ৰযুক্তিবিদ্যা, আগ্ৰহী, মনোযোগ, প্ৰাকৃতিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, ভুল ভাষা নীতি, প্ৰব্ৰজন, ভাষিক আগ্ৰাসন, সাংস্কৃতিক সমন্বয় ইত্যাদি বিভিন্ন কাৰকৰ ফলতেই বিপন্ন ভাষা সৃষ্টি কৰাত বা ভাষা বিপন্ন পথলৈ গতি কৰাত সহায় কৰে।

২.২ বিপন্ন ভাষাৰ স্থিতিমাপ বা পৰিমাণ

UNESCO ৰ লগতে ভাষাবিজ্ঞানীসকলে ভাষাবোৰ বিপদাপন্ন বা সংকটাপন্ন হয় নে নহয় নাইবা বিপদাপন্ন ভাষাৰ স্থিতি নিৰ্ণয় কৰাৰ সম্পৰ্কত কিছুমান লক্ষণৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। *Language Vitality and Endangerment*⁴—এ নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ কাৰকসমূহৰ ভিত্তিতেই ভাষাসমূহৰ স্থিতি কি পৰ্যায়ত আছে তাক পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা কৰি সংকট বা বিপন্ন ভাষাবোৰক চিনাক্তকৰণ কৰা হয়। যেনে—

- প্ৰজন্মৰ পৰা প্ৰজন্মলৈ ভাষাটোৰ গতি বা প্ৰৱহমানতা।
- ভাষা কোৱা মুঠ ভাষিক সংখ্যা।
- ভাষাগোষ্ঠীটোৰ সৰ্বমুঠ জনসংখ্যাৰ তুলনাত ভাষাটো কোৱা বা জনা তথা ভাষিক সংখ্যাৰ হাৰ।
- বৰ্তমানৰ ভাষাৰ ক্ষেত্ৰ (সামগ্ৰিক শক্তি, প্ৰকাশ-সক্ষমতা, বিস্তৃতি) সমূহৰ প্ৰৱণতা; ভাষাটো কোনে কয়, কেতিয়া, কাৰ লগত আৰু কি বিষয়ৰ ওপৰত আলোচনা কৰে।

³ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000187026>

⁴ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000183699>

- প্ৰচাৰ মাধ্যম আৰু নতুন পৰিৱেশত ভাষাটোৰ প্ৰতি সঁহাৰি; মূলতঃ ভাষাটোৱে আধুনিকতাৰ সৈতে কিমানখিনি মোকাবিলা কৰে সেই বিষয়ে জড়িত।
- ভাষাটোৰ জৰিয়তে শিক্ষাদান আৰু সাক্ষৰতাৰ বাবে যাৱতীয় সামগ্ৰী।
- ভাষাটোৰ সম্পৰ্কত চৰকাৰী ভাষা-নীতি।
- নিজৰ ভাষাৰ প্ৰতি গোষ্ঠীটোৰ বা সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ মনোভাৱ।
- নথিপত্ৰৰ মুঠ পৰিমাণ আৰু মান বা গুণাগুণ।

২.৩ বিপদাপন্ন ভাষাৰ স্থিতিমাপ বা শ্ৰেণীবিভাজন

এইবোৰ কাৰকৰ ভিত্তিতেই UNESCO⁵ ৰ তৰফৰ পৰা ভাষাবোৰৰ বিপন্ন বা সংকটৰ স্থিতি পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰিব বাবে ৬ টা স্তৰ বা শ্ৰেণীবিভাজনৰ মাপকাঠি প্ৰস্তুত কৰিছে। সেয়া হৈছে—

- **বিলুপ্ত (Extinct):** এজনো বক্তা বা স্পীকাৰ বাকী নাই।
- **অতি সংকটজনকভাৱে বিপন্ন (Critically endangered):** আটাইতকৈ কম বক্তা বা ভাষীসকল ককা-আইতা আৰু বয়সস্থ লোকসকল। আৰু তেওঁলোকে ভাষাটো আংশিকভাৱে আৰু কাদচিৎ কয়।
- **ভয়াৱহ বা গুৰুত্বভাৱে বিপন্ন (Severely endangered):** এই ভাষাটো ককা-আইতা আৰু বয়সস্থ প্ৰজন্মই কয়। অভিভাৱক প্ৰজন্মই বুজিব পাৰে যদিও ল'ৰা-ছোৱালীৰ আগত বা নিজৰ মাজতে কথা নকয়। অৰ্থাৎ নতুন প্ৰজন্মই ভাষাটো ব্যৱহাৰ নকৰে।
- **নিশ্চিতভাৱে বিপন্ন (Definitely endangered):** ল'ৰা-ছোৱালীয়ে এতিয়া ঘৰত মাতৃভাষা হিচাপে ভাষাটো শিকিব নোৱাৰে। অৰ্থাৎ শিকিব পৰাকৈ কোনো ব্যৱস্থা নাই।
- **দুৰ্বল (Vulnerable endangered):** বেছিভাগ শিশুৱে ভাষাটো কয় কিন্তু ই কিছুমান বিশেষ ডমেইনত (যেনে- ঘৰত) সীমাবদ্ধ থাকিব পাৰে।
- **নিৰাপদ/ বিপন্ন নহয় (Safe/ not endangered):** সকলো প্ৰজন্মই ভাষাটো কয় আৰু আন্তঃপ্ৰজন্মৰ সংক্ৰমণ নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে চলি আছে। সকলো ক্ষেত্ৰত ভাষাটো প্ৰসাৰতা আছে। তলত তালিকাৰ সহায়ত দেখুওৱা হৈছে—

⁵ <https://www.unesco.org/en>

ক্র.নং.	বিপদাপন্ন ভাষাৰ স্থিতিমাপ বা শ্ৰেণীবিভাজন	ভাষাৰ স্থিতি
১.	বিলুপ্ত (Extinct):	এজনো বক্তা বা স্পীকাৰ বাকী নাই।
২.	অতি সংকটজনকভাৱে বিপন্ন (Critically endangered):	আটাইতকৈ কম বক্তা বা ভাষীসকল ককা-আইতা আৰু বয়সস্থ লোকসকল। আৰু তেওঁলোকে ভাষাটো আংশিকভাৱে আৰু কাদচিৎ কয়।
৩.	ভয়াৰহ বা গুৰুত্বভাৱে বিপন্ন (Severely endangered):	এই ভাষাটো ককা-আইতা আৰু বয়সস্থ প্ৰজন্মই কয়। অভিভাৱক প্ৰজন্মই বুজিব পাৰে যদিও ল'ৰা-ছোৱালীৰ আগত বা নিজৰ মাজতে কথা নকয়। অৰ্থাৎ নতুন প্ৰজন্মই ভাষাটো ব্যৱহাৰ নকৰে।
৪.	নিশ্চিতভাৱে বিপন্ন (Definitely endangered):	ল'ৰা-ছোৱালীয়ে এতিয়া ঘৰত মাতৃভাষা হিচাপে ভাষাটো শিকিব নোৱাৰে। অৰ্থাৎ শিকিব পৰাকৈ কোনো ব্যৱস্থা নাই।
৫.	দুৰ্বল (Vulnerable endangered):	বেছিভাগ শিশুৱে ভাষাটো কয় কিন্তু ই কিছুমান বিশেষ ডমেইনত (যেনে- ঘৰত) সীমাবদ্ধ থাকিব পাৰে।
৬.	নিৰাপদ/ বিপন্ন নহয় (Safe/ not endangered):	সকলো প্ৰজন্মই ভাষাটো কয় আৰু আন্তঃপ্ৰজন্মৰ সংক্ৰমণ নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে চলি আছে। সকলো ক্ষেত্ৰত ভাষাটো প্ৰসাৰতা আছে।

৩.০ অসমৰ বিপদাপন্ন ভাষাৰ স্থিতি

অসমত প্ৰধানত ইন্দো-ইউৰোপীয়, চীন-তিব্বতীয়, টাই-ক্ৰাদাই, অষ্টিকমূলীয় ভাষা-পৰিয়ালৰ ভাষাসমূহে প্ৰচলিত হৈ আছে। ইয়াৰে ভিতৰত বিশেষকৈ চীন-তিব্বতীয় আৰু টাই-ক্ৰাদাই ভাষা-পৰিয়ালৰ অন্তৰ্গত ভাষাবোৰ প্ৰায় বিপদাপন্ন অৱস্থাত আছে। বিশেষকৈ টাই-আহোম, খাময়াং, টুৰুং, আইতন, ফাকে, খামতি, দেউৰী, চিংফৌ, বাভা, তিৱা, মিচিং আদিকে খৰি প্ৰায়কেইটা ভাষা বিপদাপন্ন পথত বুলিব পাৰি। UNESCO⁶ এ দাঙি ধৰা ভাৰতীয় বিপদাপন্ন ভাষাৰ তালিকাত অন্তৰ্ভুক্ত অসমৰ বিপদাপন্ন ভাষাবোৰ হৈছে—

⁶ <https://www.unesco.org/en.india>

ক্র. নং.	ভাষা	বিপদাপন্ন স্থিতি
১	আইতন	ভয়াৰহ বা গুৰুত্বভাৱে বিপদাপন্ন
২	খামায়াং	অতি সংকটজনকভাৱে বিপদাপন্ন
৩	টুৰুং	অতি সংকটজনকভাৱে বিপদাপন্ন
৪	ফাকে	ভয়াৰহ বা গুৰুত্বভাৱে বিপদাপন্ন
৫	খামতি	দুৰ্বল
৬	দেউৰী	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন
৭	ডিমাচা	দুৰ্বল
৮	কছাৰী	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন
৯	কাৰ্বি	দুৰ্বল
১০	কোঁচ	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন
১১	লিষু	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন
১২	মিচিং	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন
১৩	ৰাভা	দুৰ্বল

১৪	চিংফৌ	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন
১৫	তিৰা	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন

৩.১ অসমৰ বিপদাপন্ন ভাষাৰ লিপি, সাহিত্য, বাসস্থান আৰু জনসংখ্যা

অসমৰ বিপদাপন্ন ভাষাবোৰৰ কিছুমান ভাষাৰ নিজা লিপি আৰু মৌখিক, লিখিত সাহিত্য আছে। আৰু কিছুমান ভাষাৰ নিজা লিপি আৰু লিখিত সাহিত্য নাই কিন্তু মৌখিক সাহিত্যৰে পুষ্ট। এই ভাষাবোৰত বৰ্তমান ৰোমান লিপি গ্ৰহণ কৰি কম পৰিমাণে ভাষা-সাহিত্য চৰ্চা কৰাৰ দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। নতুন প্ৰজন্মৰ মাজত নিজাৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি আগ্ৰহ প্ৰায় কমি অহা দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। তালিকাৰ সহায়ত এই ভাষাবোৰৰ লিপি, সাহিত্য, বসতি অঞ্চল আৰু জনসংখ্যা সম্পৰ্কে এটি ধাৰণা দাঙি ধৰা হৈছে—

ক্র. নং.	ভাষা	বিপদাপন্ন স্থিতি	লিপি	সাহিত্য	বাসস্থান	জনসংখ্যা(আ.)
১	আইতন	ভয়াৱহ বা গুৰুত্বভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা টাই লিপি আছে	মৌখিক, লিখিত	গোলাঘাট, কাৰ্বি-আংলং	১৭০০
২	খামায়ং	অতি সংকটজনকভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা টাই লিপি আছে	মৌখিক, লিখিত	শিৱসাগৰ, তিনিচুকীয়া, গোলাঘাট, যোৰহাট	১২০০
৩	টুৰং	অতি সংকটজনকভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা টাই লিপি আছে	মৌখিক, লিখিত	যোৰহাট	১৫০০
৪	ফাকে	ভয়াৱহ বা গুৰুত্বভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা টাই লিপি আছে	মৌখিক, লিখিত	ডিব্ৰুগড়, তিনিচুকীয়া	২৫০০
৫	খামতি	দুৰ্বল	নিজা টাই লিপি আছে	মৌখিক, লিখিত	লক্ষীমপুৰ	৭৫০
৬	দেউৰী	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা লিপি নাই	মৌখিক	লক্ষীমপুৰ, ধেমাজী, মাজুলী, যোৰহাট	২০৩৫২
৭	ডিমাচা	দুৰ্বল	নিজা লিপি নাই	মৌখিক	ডিমা-হাচাও	২৬২৪১৩
৮	কছাৰী	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা লিপি নাই	মৌখিক	লক্ষীমপুৰ, ডিব্ৰুগড়, তিনিচুকীয়া, যোৰহাট, গোলাঘাট	২০০০০০
৯	কাৰ্বি	দুৰ্বল	নিজা লিপি নাই	মৌখিক	কাৰ্বি-আংলং	৫১১৭৩২

১০	কোঁচ	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা লিপি নাই	মৌখিক	উজনি অসম	১২৫৫০
১১	লিম্বু	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা লিপি নাই	মৌখিক	লক্ষীমপুৰ, ডিব্ৰুগড়, তিনিচুকীয়া, যোৰহাট	-
১২	মিচিং	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা লিপি নাই	মৌখিক	লক্ষীমপুৰ, ডিব্ৰুগড়, তিনিচুকীয়া, যোৰহাট, ধেমাজী	৬৮০৪২৪
১৩	ৰাভা	দুৰ্বল	নিজা লিপি নাই	মৌখিক	নামনি অসম	২৯৬১৮৯
১৪	চিংফৌ	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা লিপি আছে	মৌখিক, লিখিত	তিনিচুকীয়া	৩০০০
১৫	তিৰা	নিশ্চিতভাৱে বিপদাপন্ন	নিজা লিপি নাই	মৌখিক	মধ্য অসম	৩৭১০০০

৩.২ অসমৰ বিপদাপন্ন ভাষাৰ EGIDS Level

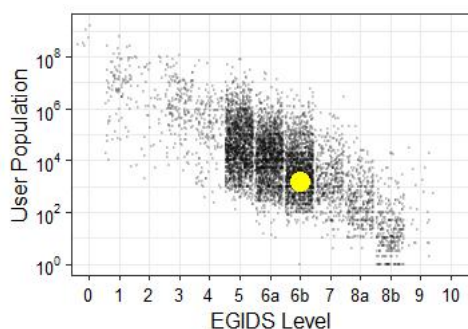
লুইছ আৰু ছিমনছ (২০১০) দ্বাৰা বিকশিত এক্সপাণ্ডেড গ্ৰেডেড ইন্টাৰজেনেৰেচনেল ডিছপ্ৰ'পচন স্কেল (EGIDS)⁷ -এ ভাষাৰ বিপদ বা বিকাশৰ অৱস্থা ক্ষেত্ৰত জুখিব পাৰি। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকে শূন্য (০)ৰ পৰা দহ (১০)ৰ লৈকে প্ৰায় ১৩ টা স্তৰত ভাগ কৰিছে আৰু ভিন্ন ভাষাবোৰৰ অৱস্থানৰ স্তৰ নিৰ্ণয়ত বিভিন্ন বঙেৰে চিনাক্তকৰণ কৰি তুলিছে। তাৰ ভিতৰত প্ৰধানত—

- **বেঙুনীয়া= শৈক্ষিক অনুষ্ঠানত প্ৰচলিত। (EGIDS 4)**— যোগাযোগৰ বাহিৰেও শৈক্ষিক কাৰ্যত ব্যৱহাৰ হোৱা ভাষা।
- **নীলা= উন্নয়ন সাধন হোৱা ভাষা। (EGIDS 5)**— যিবোৰ ভাষাৰ ব্যৱহাৰ হৈ আছে আৰু যাৰ এক উন্নত সাহিত্য আছে। কিন্তু যিবোৰক ভাষা শৈক্ষিক কাৰ্যত ব্যৱহাৰ হোৱা নাই।
- **সেউজীয়া= জাগৃত। (EGIDS 6a)**— যিবোৰক ভাষা সকলো মানুহে বুজি পাই আৰু ব্যৱহাৰ কৰে কিন্তু শৈক্ষিক কাৰ্যত ব্যৱহাৰ হোৱা নাই।
- **হালধীয়া= সংকটাপন্ন। (EGIDS 6b-7)**— যিবোৰ ভাষাৰ ব্যৱহাৰ কমি আহিছে, কিন্তু যিবোৰ ভাষা শক্তিশালী পদক্ষেপৰ দ্বাৰা সংৰক্ষণ কৰিব পৰা যায়, সেইবোৰ ভাষাক এই শ্ৰেণীত ধৰা হয়।

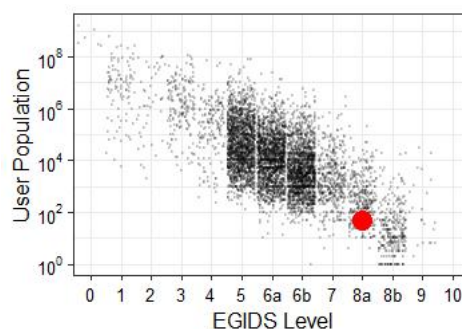
⁷ <http://www.ethnologue.com/about/language-status>

- **ৰঙা= বিপন্নপায়। (EGIDS 8a-9)**— যিবোৰ ভাষা ব্যৱহাৰকাৰী সংখ্যা কমি আহিছে, যিবোৰ ভাষাক প্ৰাকৃতিক উপায়েৰে সংৰক্ষণ কৰাতকৈ এটা কৃত্ৰিম উপায়ৰ অধিক প্ৰয়োজন তেনে ভাষাসমূহ এই শ্ৰেণীৰ অন্তৰ্ভুক্ত।
  - **ক'লা= বিপন্ন। (EGIDS 10)**— যিবোৰ ভাষা ব্যৱহাৰ নোহোৱা হ'ল আৰু জনগোষ্ঠীত পৰিচয় দিবলৈ কোনেও ভাষাটোৰ প্ৰয়োজনবোধ নকৰা হ'ল তেনে ভাষাক এই শ্ৰেণীত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।
- সিপিঠিত অসমৰ বিপদাপন্ন ভাষাবোৰৰ বৰ্তমান **EGIDS Level⁸** ৰ অৱস্থানত দেখুওৱা হৈছে—

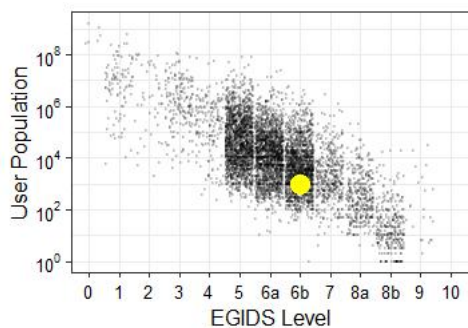
(১) আইতন ভাষা

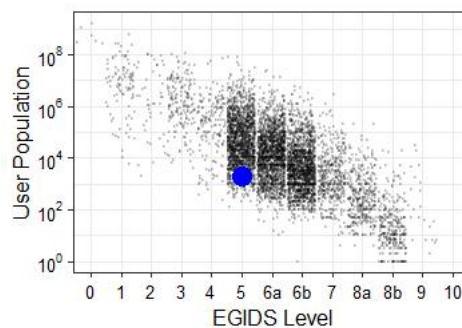
(২) খাময়াং ভাষা

(৩) টুৰুং ভাষা

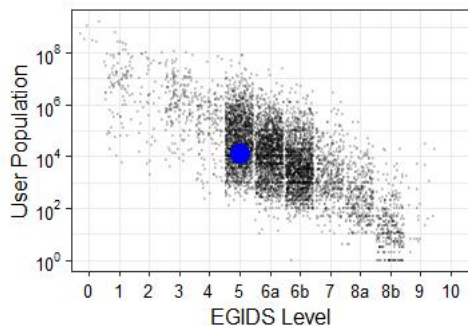

(৪) ফাকে ভাষা

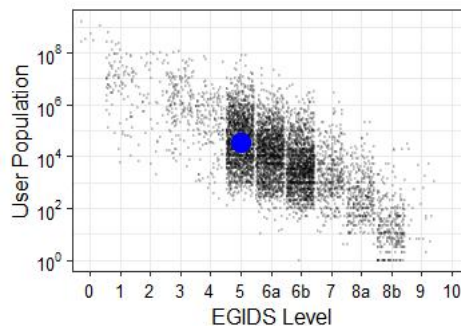

⁸ <http://www.ethnologue.com/about/language-status>

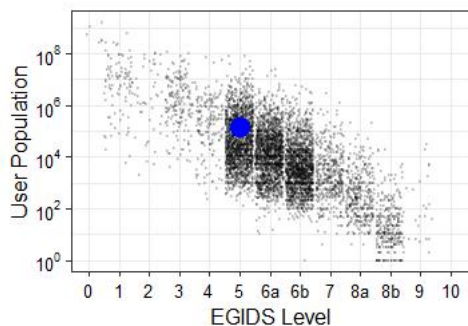
(৫) খামায়ং ভাষা

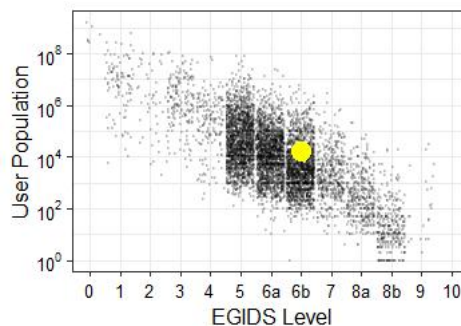
(৬) দেউৰী ভাষা

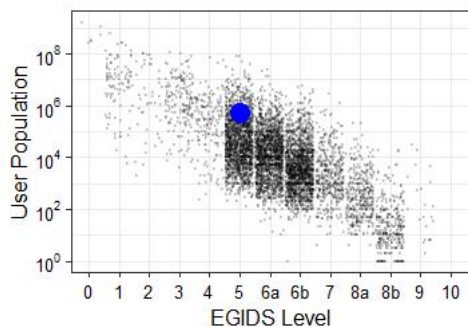
(৭) ডিমাচা ভাষা

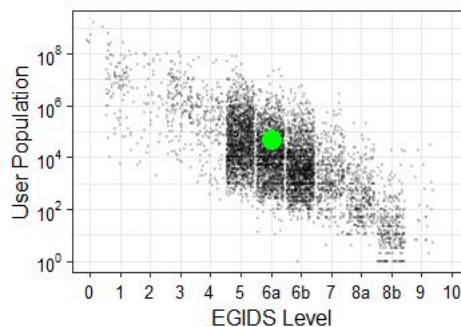
(৮) কছাৰী ভাষা

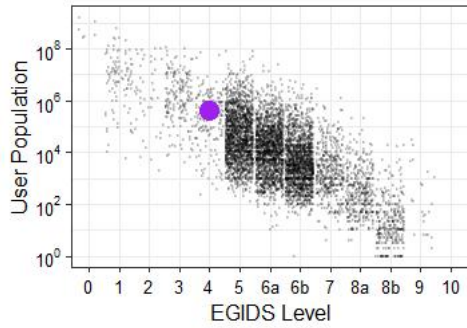
(৯) কাৰ্বি ভাষা

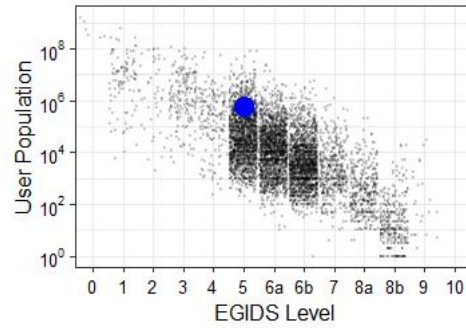
(১০) কোঁচ ভাষা

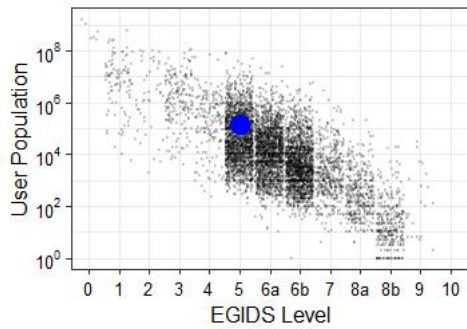
(১১) লিস্বু ভাষা

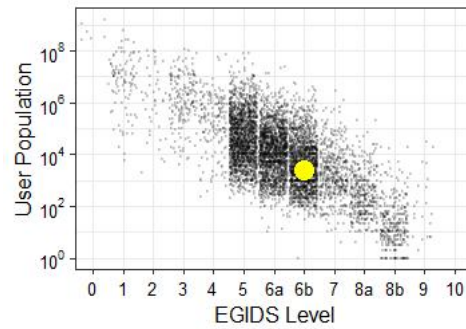
(১২) মিচিং ভাষা

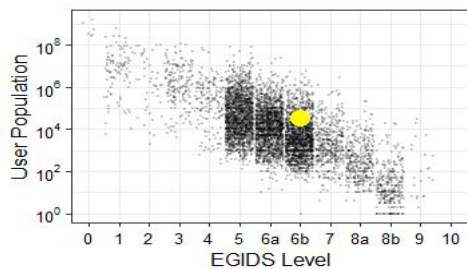
(১৩) বাভা ভাষা

(১৪) চিংফৌ ভাষা

(১৫) তিরা ভাষা

৪.০ অসমৰ বিপদাপন্ন ভাষাৰ সংৰক্ষণ আৰু প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰত গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া পৰিকল্পনা বা ভূমিকা

ভাষা-পৰিকল্পনাত মূলত অঙ্গ-পৰিকল্পনা (গাঁথনিক) (corpus planning) আৰু মৰ্যাদাগত পৰিকল্পনা (মান্যকৰণ) (status planning) এই দুটা বিজ্ঞানসন্মত দিশৰ মাজেৰে আগবঢ়া হয়। কিন্তু বৰ্তমান সময়ৰ প্ৰত্যাহ্বানলৈ চাই অসমৰ বিপদাপন্ন ভাষাবোৰৰ সংৰক্ষণ, সংবদ্ধন, প্ৰচাৰ-প্ৰসাৰতাৰ ক্ষেত্ৰত সততে বা জৰুৰীভাৱে গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া ভূমিকাবোৰ হৈছে—

- ভাষিক গোষ্ঠীৰ মাজত নিজৰ ভাষাৰ প্ৰতি সজাগ-সচেতনতা গঢ়ি তোলা।
- বিপদাপন্ন ভাষাবোৰৰ পৰা বিভিন্ন মাধ্যমৰ সহায়ত শব্দ উদ্ধাৰ কৰা।
- শব্দ লিপ্যন্তৰণ।
- লিপি আৰু আখৰজোঁটনি উদ্ধাৰ আৰু প্ৰস্তুত কৰা।
- নতুন নতুন প্ৰয়োজনীয় পৰিভাষা প্ৰস্তুত কৰা।
- মৌখিক সাহিত্যিক লিখিত ৰূপ প্ৰদান কৰা।
- শব্দকোষ, অভিধান আৰু ব্যাকৰণ প্ৰণয়ণ কৰা।
- সাহিত্য চৰ্চা আৰু অনুবাদ কৰা।
- আদিপাঠ বা কুঁহিপাঠ প্ৰস্তুত কৰা।
- ভাষা শিকণ-শিক্ষণ তথা প্ৰশিক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰা।
- চৰকাৰী ভাষা-নীতি গ্ৰহণৰ বাবে ব্যৱস্থা গঢ়ি তোলা।
- পুথিভঁৰাল বা লাইব্ৰেৰী ব্যৱস্থা।
- নব্য মাধ্যমত বা সামাজিক মাধ্যমত অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ।

৫.০ উপসংহাৰ

বৰ্তমান বিভিন্ন কাৰণত অসমত প্ৰচলিত হৈ থকা সৰু সৰু নৃ-গোষ্ঠীয় ভাষাবোৰৰ বিপন্ন পথলৈ গতি কৰিছে। আৰু এই ভয়াৱহতাৰ কথা UNESCO আৰু বিভিন্ন সচেতন ভাষাবিজ্ঞানী মহলে উল্লেখ কৰি আহিছে।

গতিকে সময় থাকোতেই এই ক্ষুদ্র ক্ষুদ্র ভাষাবোৰৰ সংৰক্ষণ আৰু সজাগতাৰ কথা চিন্তা নকৰিলে হয়তো খুব সোনকালেই কালৰ বুকুৰ পৰা এদিন হেৰাই যাব। কাৰণ ভাষা হেৰাই গ'লে একোটা জাতিৰ অস্তিত্ব ক'ত থাকিব। সেয়ে এটা ভাষা আৰু মানৱ জাতিৰ জীয়াই ৰাখিবলৈ আমি সকলোৰে চিন্তা আৰু চেষ্টা কৰা উচিত। যদিও এই ভাষাবোৰৰ সংৰক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত বহুতো সমস্যা আমাৰ সন্মুখত আহি পৰিছে। তথাপিও এই সমস্যাবোৰ আওঁকাণ কৰি সহজ পদ্ধতিৰ মাজেৰে প্ৰাথমিক পৰ্যায়ত আমি এচাপ এচাপকৈ আগবাঢ়িব লাগিব। যাৰ সহায়ত এই ভাষাবোৰ অস্তিত্বৰ সংকট বা বিপন্নৰ পৰা কিছু পৰিমাণে লাঘৱ হ'ব, লগতে নৃ-গোষ্ঠীবোৰে নিজাৰ পৰিচয় বহন কৰি থাকিব।

.....

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

- মহন্ত চৌধুৰী, সুবাসনা আৰু বৰা, জয়ন্তকুমাৰ (স.). *ভাষা-সাহিত্য অধ্যয়নৰ বিবিধ দিশ*. ডিব্ৰুগড়ঃ ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০১৪.
- Crystal, David . *Language Death*, Cambridge University Press, 2002.
- Shphamy, Elana. *Language Policy: Hidden agender and new approaches*. 1971.
- Sallabank, Julia. *Language Endangerment: Problems and Solutions*, eSharp, Communicating Change: Representing Self and Community in a Technological World, Special Issue, pp. 50-87, 2010.
- UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages, *Language Vitality and Endangerment*, Document Submitted to the *International Expert Meeting on UNESCO Programme Safeguarding of Endangered Languages*, Paris, 10-12 March, 2003.

ৱেবছাইট লিংক

- <https://www.ethnologue.com/>
- <http://www.ethnologue.com/about/language-status>
- <https://www.unesco.org/en.india>
- <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000187026>
- <https://www.Atlas of the World's Languages in Danger. Com>

ISSN:3049-0812

MAJULI: A Multi-Lingual Multi-Disciplinary e-Magazine

Web.: www.majuliemagazine.com, e-Mail: majuliejournal@umkcollege.in

Published by: Digital Learning Cell, UMK College, Majuli-785105, Assam, India

তথ্যদাতাৰ ঠিকনা

- Deuti Shyam, 72, Golaghat.
- Rita Shyam, 49, Golaghat.
- SamSeng Baun, 70, Karbi-ang-long.
- Tebom Namchoom, 73, Lakhimpur.
- Podum Manche, 50, Lakhimpur.
- Nang Manpoong, 21, Lakhimpur

.....

Majuli A MultiLingual MultiDisciplinary e-Magazine

